Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.

Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXIX | Cena lista je $6.00 | Entered as second-class matter January 16, 1908, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. | CHICAGO, ILL., PONDELJEK, 23. NOVEMBRA (NOV. 23), 1936 | Subscription $6.00 Yearly | ŠTEV.—NUMBER 231

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Italijanske submarinke torpedirajo španske ladje!

Anglija španskim fašistom: "Roke proč od naših ladij!" V Parizu pravijo, da je blokada nemogoča, ker Franco nima bojnih ladij, razen če dobi italijansko brodovje. Fašisti priznali, da je bila njihova ofenziva za Madrid ustavljena zaradi slabega vremena. Amerika ignorirala napoved blokade

MADRID, 22. nov. — Nocojšnja uradna vest se glasi, da je [illegible] podmornikov neke tuje dr[illegible] (Mussolini je pred nekaj [illegible] obljubil Francu 15 podmornikov za izvajanje fašistič[illegible] blokade) danes priplulo v lu[illegible] Cartageno, ki je baza špan[illegible] vladne bojne mornarice in [illegible]dna križarka Miguel de Cervantes je bila torpedirana ter [illegible]kodovana.—Vetrovno in deževno vreme še vedno brani fa[illegible]ism, da bi nadaljevali zračne napade na Madrid, medtem pa je delavska milica obnovila protiofenzivo na južni strani mesta. Napadi delavske milice na severozapadni strani Madrida so onemogočili fašistične kolone in zapeli v past več maroških oddelkov.

Washington, D. C., 21. nov.—Ameriška vlada je bila indirektno obveščena po španskem generalu Francu glede blokade pristanišča Barcelone. Uradniki drž[illegible]nega departmenta pravijo, da [illegible] to obvestilo ignorirano.

New York, 21. nov. — Tu poročajo, da je znameniti ameriški [illegible]talec Bert Acosta z dvema tovariševa vred dospel v Valencijo. Acosta je najnovejši prostovoljec v vojaški letalski službi španske vlade. Njegova tovariša sta Eddy Schneider iz Jersey City in major Fred A. Lord iz Houstona, Tex.

London, 21. nov. — Angleška vlada je včeraj po svojem poslaniku v Španiji informirala fašističnega poglavarja Francisca Franca, naj drži roke proč od angleških ladij v španskih vodah, kajti Anglija ne bo trpela nobenega motenja svoje plovbe. Zunanji minister Eden pa je izjavil v parlamentu, da Anglija še ni priznala zavojevalnih pravic nobeni stranki v Španiji in dokler ni tega priznanja, ne bo tudi priznanja nobene blokade. Vlada zdaj čaka na podrobno poročilo svojega poslanika in pripravlja načrt akcije za slučaj, da bodo fašisti res poskusili izvajati kakšno blokado Barcelone. Fašistično nepretgano bombardiranje Madrida in pobijanje civilistov je naredilo jako slab vtis tudi na konservativne poslance v angleški zbornici. Delavski poslanec Attlee je včeraj zahteval pojasnila, čemu vlada še igra nevtralnost, ko je pa jasno, da pri nekem številu evropskih držav ni nobene nevtralnosti z ozirom na Španijo.

Perpignan, Francija, 21. nov. — Poseben vlak s 1300 francoskimi, belgijskimi, holandskimi in švicarskimi prostovoljci, ki so odšli na pomoč španski vladi, je včeraj tu prekoračil špansko mejo.

Rim, 21. nov. — Mussolinijevo glasilo Giornale d'Italia je danes zagrozilo Rusiji, da Italija, Nemčija in "druge države" ne bodo več trpele dovažanja letal, orožja in streliva iz Rusije v Španijo. Zato naj se sovjeti čuvajo! —

Pariz, 21. nov. — Francoski mornariški eksperti pravijo, da je Francova blokada Barcelone velik bluff. Španski fašisti sami ne morejo blokirati ničesar, ker imajo le dve stari križarki, dočim španska legalna vlada poseduje eno drednatko, dve moderni križarki, 10 rušilcev in 12 podmornikov. V tem razmerju je vsaka fašistična blokada Barcelone ali katere druge španske luke nemogoča. Druga stvar pa je, če gen. Franco računa na italijanske bojne ladje, da mu bodo pomagale. Francoski zunanji urad je bil informiran, da je Mussolini obljubil Francu 15 italijanskih podmornikov za efektivno blokado, dovolj orožja in streliva ter nadaljnjih 50 bojnih letal.

Madrid, 21. nov. — Mrzli vetrovi in močni deževni nalivi so včeraj ustavili fašistične napade na Madrid. Ta odmor je bil velika pomoč za brambovce, ki so utrdili svoje linije na vseh koncih mesta in preselili ogromno število družin z zapadne na vzhodno stran. Brambovci so tudi izvršili izpad pri univerzi in uničili oddelek maroške kavalerije. Fašistični zračni napadi v četrtek so povzročili ogromno škodo v središču mesta. Eksplozija bombe je razklala neko staro palačo na dvoje in glavne ulice Madrida so že polne jam, toda človeških žrtev ni bilo toliko kot prejšnje dni. Fašisti so pa spet dobro plačali svoje zločinsko delo; izgubili so šest letal, brambovci pa dve letali. Eno fašistično letalo je padlo v reko Manzanares.

"Fašisti lahko izpremene Madrid v kup razvalin, ampak mi bomo branili tudi razvaline do zadnjega dihljaja", pravijo delavski brambovci.

Fašistična radiopostaja v Avili je sinoči priznala, da je njihova ofenziva za Madrid morala včeraj počivati zaradi slabega vremena. Fašisti tudi poročajo, da je bil pri zračnih napadih na Madrid v četrtek ubit španski princ Alfonzo, bratranec bivšega kralja. Z letalom vred je padel na tla.

Tisoč Japoncev utonilo v poplavi

Voda razdejala hiše rudarjev v petih vaseh

Tokio, 21. nov.—Avtoritete so naznanile, da je tisoč Japoncev utonilo, ko se je podrl jez v bližini bakrenih rudnikov v provinci Akiti, v severnem delu Japonske, včeraj zjutraj . Tristo trupel so potegnili iz reke Yonešire nekaj ur po zrušitvi jeza. Mnenje prevladuje, da bo število žrtev naraslo, ko bodo znane vse podrobnosti.

Več sto oseb še pogrešajo in so najbrž utonile v poplavi, ki je zajela pet rudarskih naselbin in razdejala hiše. Uničene naselbine—Nakanozava, Harukaziva, Uribata, Šinbori in Nišiobizuguči—so ležale tik pod jezom, katerega je pritisk vode podrl. Rešilno moštvo je bilo v naglici mobilizirano, ker se je pojavila nevarnost nalezljivih bolezni. Med žrtvami so tudi žene in otroci rudarjev, katere je poplava zajela v stanovanjih.

Japonska doživlja nesrečo za nesrečo. Pred nekaj tedni je tajfun divjal na Japnoskem in v Koreji. Razdejal je veliko število hiš in ladij v pristaniščih in okrog 250 ljudi je izgubilo življenje. Veliki viharji in potresi so nekaj običajnega na Japonskem. V zadnjih petih letih so potresne katastrofe in viharji zahtevali okrog 20,000 človeških žrtev.

Ekonom podpira socialne reforme

Volitve so pokazale, kaj delavci hočejo

Cambridge, Mass., 21. nov.—William Z. Ripley, profesor politične ekonomije na univerzi Harvard, je v razgovoru s časopisnimi poročevalci dejal, da bi morali nasprotniki Rooseveltove administracije spoznati, da čas zahteva socialne reforme in spremembe sedanjega družabnega reda. Odnehati bi morali v svoji opoziciji, ker so take reforme neizbežne.

"Predsednik Roosevelt je bil dobro informiran o željah in zahtevah velike večine ameriškega ljudstva," je rekel Ripley, "Vedel je, da delavci ne bodo dopustili, da bi bankirji in industrijci imeli popolno kontrolo nad ekonomskim življenjem Amerike. Ta kontrola je bila predolgo v njihovih rokah in izkoristili so jo v svoj prilog. Mnogi, ki so vodili opozicijo proti Rooseveltu v zadnji volilni kampanji, se sploh niso zavedali, kako šibkega nasprotnika je imel Roosevelt v predsedniškem kandidatu republikanske stranke. Governer Landon, njegovi podporniki in tisti demokratje, ki so se izneverili Rooseveltu in agitirali za Landona, sploh niso znali presojati situacije in želje ameriških volilcev so jim bile tuje. To je vzrok, da so se v svojih računih zmotili in doživeli strahovit poraz. Insulli, Morgani, velebankirji in velepodjetniki so se trdno oklepali starih idej in odklanjali socialno odgovornost. Ti so mislili, da bodo z drobtinami zadovoljili delavce. Jeklarske korporacije so sedaj pričele zvišavati mezde, ker upajo, da bodo s tem preprečile organiziranje delavcev. V tem se motijo. Delavci hočejo nekaj več — kolektivno pogajanje in besedo pri določevanju mezdnega standarda."

Profesor Ripley je dalje rekel, da ima John L. Lewis, predsednik rudarske unije in načelnik Odbora za industrijsko organizacijo, popolnoma prav, ko svetuje delavcem, naj odklanjajo zvišanje mezde in vztrajajo pri svojih zahtevah kolektivnega pogajanja po svojih reprezentantih z delodajalci.

Prašni vihar zatemnil solnce v Dakoti

Bismarck, N. Dak., 21. nov.—Oblaki prahu, ki jih je prinesel vihar nad Severno Dakoto in severnozapadni del Minnesote, so bili tako gosti, da so morale včeraj v mnogih mestih goreti električne luči podnevu.

Domače vesti

Obiski

Chicago. — Gl. urad SNPJ in uredništvo Prosvete sta te dni obiskala Louis in Mary Erčul iz Puebla, Colo. Prišla sta v Chicago h pogrebu Johna Erčula, katerega je smrtno povozil avtomobil in ki je bil Louisov brat.

Milwauške vesti

Milwaukee. — Zadnje dni je v okrajni bolnišnici v Wauwatosi umrl rojak Jakob Špec, star 66 let in rojen na Bregu pri Zidanem mostu. V Ameriki je bil 33 let in tu zapušča ženo in sina. — Anton in Jožefa Hren sta slavila 25-letnico svojega zakonskega življenja. — Poročili so se: Leopold Hoefer in Mary Tamše ter Anton K. Hingsamer in Frances Gašperič.

Iz Clevelanda

Cleveland. — Pred nekaj dnevi je umrl v Conneautu, O., Matija Drašler, star 70 let in rojen v Borovnici, v takozvani Križmanovi hiši. V Ameriki je bil 43 let in tu zapušča sina in štiri hčere. —Fr. Rover je bil obveščen, da je v Velikem Ubeljakem pri Postojni umrla njegova mati Terezija Rover v starosti 86 let.

Novi grobovi v Illinoisu

Joliet. — V sosednjem Rockfordu je umrl pionir John Stanfel, star 70 let. V Jolietu je pa umrla Mary Nemanič, roj. Filak, doma iz Zemlja v Beli Krajini. V Ameriki je bila 40 let.

Dve materi umrli v starem kraju

South Bend, Ind.—J. Mubi je prejel žalostno vest, da je v Šenčurju pri Kranju na Gorenjskem umrla njegova mati v starosti 83 let. V Ameriki zapušča dva sinova in drugi se nahaja v So. Chicagu.

Broughton, Pa. — John Globin, član št. 52 SNPJ je dobil žalostno vest, da je v Zagorju umrla njegova mati Terezija Potočnik v starosti 80 let. V Ameriki zapušča sina in dva brata.

Ta teden se začne sovjetski kongres v Moskvi

Moskva, 21. nov.—Zgodovinski vseunijski kongres sovjetov se začne prhodnjo sredo, dne 25. novembra, v Moskvi. Ta kongres ima nalogo, da ratificira novo sovjetsko "demokratično" ustavo, ki jo predloži Josef Stalin.

Amerika ima novega poslanika v Rusiji

Washington, D. C., 21. nov.—Joseph E. Davies, bogati odvetnik in liberalen demokrat, je bil imenovan za poslanika Združenih držav v Moskvi. Davies nadomesti W. C. Bullitta, ki je bil premeščen v Paris za poslanika.

Papež in Mussolini sta si spet v laseh

Rim, 21. nov.—Papež Pij je včeraj kritiziral nameravano izpremembo v italijanskem civilnem zakoniku glede legaliziranja nezakonskih otrok. Pij je rekel, kakor poroča njegov organ Osservatore Romano, da ta izprememba pomeni veliko nevarnost za krščanstvo in on bo molil, da se nikdar ne izvrši . . .

Avtni stavkarji v Indiani so vztrajni

Pogajanja o končanju konflikta se izjalovila

South Bend, Ind., 21. nov.—Včerajšnja pogajanja med reprezentanti Bendix Products korporacije in uradniki unije avtnih delavcev so bila neuspešna. Kakor sedaj kaže, še ne bo prišlo kmalu do dogovora glede poravnave konflikta, ki je rezultiral v okupaciji tovarne po izbruhu stavke.

Dasi ni nobena stranka, zapletena v tem sporu, podala izjave po konferenci, se je vseeno izvedelo, da unija združenih avtnih delavcev ne bo umaknila zahteve, da mora korporacija razpustiti kompanijsko unijo in priznati krajevno unijo avtnih delavcev kot predstavnico delavcev pri kolektivnih pogajanjih.

South Bend, Ind., 21. nov.—Več sto delavcev se noče umakniti iz tovarne Bendix Products korporacije, katero so zasedli po izbruhu stavke zadnjo sredo. Izjavili so, da bodo vztrajali v svojem boju, dokler korporacija ne prizna unije in pristane na druge zahteve, katere so ji predložili.

Dosedanje konference med voditelji stavke in reprezentanti korporacije niso prinesle nobenega rezultata. Vincent Bendix, predsednik korporacije, je izjavil, da ne bo priznal unije, kar je glavna zahteva stavkarjev, pod nobenim pogojem. V konflikt je zdaj posegla federalna vlada in poslala svoja posredovalca v South Bend, da izsilita poravnavo. To sta Robert C. Fox in Edward C. McDonald. Sedaj je dospel v mesto tudi L. W. Beman, pokrajinski direktor federalnega delavskega razsodišča. Njegova organizacija bo skušala ovreči injunkcijo, ki jo je korporacija izposlovala proti razsodišču, ko je to odredilo volitve, pri katerih naj bi se delavci izrekli, kdo naj jih reprezentira pri kolektivnih pogajanjih — kompanijska ali prava unija. Zaslišanje o preklicu injunkcije se bo pričelo 10. decembra pred federalnim okrožnim sodiščem v Chicagu.

Homer Martin, predsednik mednarodne unije avtnih delavcev, Thomas J. Jefers, predsednik krajevne unije, Adolf Germer in Leo Krzycki so zastopali stavkarje na konferenci s predstavniki korporacije. Germer in Krzycki sta organizatorja Lewisovega odbora za industrijsko organizacijo. Konference sta se udeležila tudi Fox in McDonald.

Bojazen prevladuje, da bo stavka, če bo še dolgo trajala, paralizirala avtno industrijo v Detroitu, ki je odvisna od avtnih pritiklin, katere izdeluje Bendix korporacija.

—Federated Pictures.

Policijska ladja patruljira obal v bližini San Francisca, Cal., kjer je izbruhnila stavka mornarskih delavcev.

Delavstvo zahteva amendiranje ustave!

Član federalnega delavskega razsodišča je na konvenciji Ameriške delavske federacije povedal, da bo delavstvo izkoristilo volilno zmago novega deala. Predsednik Green je odgovoril na Lewisove obdolžitve, da je bil vedno dober član rudarske unije. Zaritsky priporoča harmonijo

Tampa, Fla., 21. nov. — Edwin S. Smith, član federalnega delavskega razsodišča, je v svojem govoru na konvenciji Ameriške delavske federacije priporočal, naj organizirano delavstvo zahteva od kongresa, ko se bo sestal v prihodnjem zasedanju, amendiranje federalne ustave. Le na ta način se bo povečala oblast federalne vlade, da bo lahko izvajala socialne in ekonomske reforme, kakršne želijo delavci in Rooseveltova administracija. Federalnemu vrhovnemu sodišču je treba zavezati roke, da ne bo razveljavljalo v kongresu sprejete delavske zakonodaje.

Smith je dejal, da je bilo dosedanje delo federalnega delavskega sodišča, ki je bilo ustanovljeno v smislu Wagner-Conneryjevega zakona, ki med drugim garantira delavcem pravico organiziranja in kolektivnega pogajanja, bolj vzgojnega značaja, ker je bil ta zakon predmet stalnih napadov s strani federalnih sodišč. Potežkoče, na katere je naletelo razsodišče pri izvrševanju svojih dolžnosti, so deloma potežkoče ameriškega ljudstva," je rekel Smith. "Sedaj po veliki volilni zmagi, ki je bila dokaz, da ljudstvo zahteva progresivno zakonodajo, so prišle ponovno v ospredje. Zmaga je bila signal delavstvu, naj koraka naprej in mi ne smemo tega dejstva ignorirati. Da bo delavstvo dobilo podporo v kongresu, je gotova stvar. Nad in proti zahtevam demokracije stoji vrhovno sodišče s svojo oblastjo vetiranja v kongresu sprejetih zakonov, za njim pa stoji mogočen in zagoneten dokument — ameriška ustava."

Na konvenciji je včeraj govoril tudi George Gibson, bratski delegat in reprezentant Britskega kongresa strokovnih unij. On je dejal, da bo britsko delavstvo zavrglo svoj tradicionalni pacifizem, ako bo to zahtevala potreba in šlo v boj proti fašizmu in diktatorjem. Njegov govor je izzval navdušeno odobravanje in William Green, predsednik ADF, je zagotovil Gibsona, da se bo tudi ameriško delavstvo odločno borilo proti diktaturi.

"Cerkve, trgovske zbornice in civične organizacije se lahko uklonijo pritisku," je dejal Green. "Ampak sila, ki jo predstavljajo organizirani delavci, ako je pravilno mobilizirana, lahko prepreči diktaturo v vsaki državi. Mi smo ponosni, ker so britski delavci zavzeli tako stališče napram vojni. Skupno se bomo borili proti vojni, za ohranitev demokracije in vseh pravic, ki so zapopadene v demokratični kontroli."

Tampa, Fla., 21. nov. — Spor med Ameriško delavsko federacijo in Odborom za industrijsko organizacijo se je povečal, ko je William Green, predsednik federacije, poslal telegram Johnu L. Lewisu, v katerem zavrača obdolžitve, da je nelojalen rudarski uniji, katere član je že 33 let. Slednja je zadnjo sredo posvarila Greena, naj takoj preneha z aktivnostmi, ki so kvarne rudarski uniji. V obratnem slučaju bo moral nositi odgovornost za posledice. To je bila prikrita grožnja, da bo Green izključen iz rudarske unije.

"Zahtevo rudarske unije smatram za izraz vaše želje," pravi Green v odgovoru Lewisu. "Ne verjamem, da zahteva predstavlja stališče ostalih članov ekse-

(Dalje na 3. strani.)

Prelom med Moskvo in Tokijem je blizu?

Berlin zanika sklenitev vojaškega pakta z Japonsko

Moskva, 21. nov.—Sovjetska vlada je včeraj opozorila Japonsko, da vojaški pakt, katerega je Japonska sklenila z Nemčijo, lahko povzroči prelom odnošajev med Rusijo in Japonsko. Sovjetska unija je nedavno uradno izjavila, da sta Japonska in Nemčija skovali militaristično zvezo proti Rusiji.

Japonsko pojasnilo o zvezi z Nemčijo je nezadovoljivo, pravi sovjetska vlada v svoji uradni izjavi. Ta izjava je bila objavljena po razgovoru, ki ga je imel dr. Konstantin Yourenev, sovjetski poslanik v Tokiju, z japonskim zunanjim ministrom.

Yourenev pravi v izjavi, "da sovjetska vlada ne more verjeti, da bi Nemčija potrebovala pomoči japonske policije v svoji borbi proti komunizmu, niti Japonska nemške pomoči v slični borbi. Za tako borbo je potreben mednarodni dogovor, naperjen proti tretji državi. Japonski zunanji minister Arita ni hotel dati direktnega odgovora sovjetskemu poslaniku, ko ga je ta vprašal, ali sta Japonska in Nemčija sklenili vojaški pakt."

Berlin, 21. nov.—Svarilo moskovske vlade, da bo japonsko-nemški pakt vzajemne vojaške pomoči poslabšal odnošaje med Sovjetsko unijo in Japonsko, je izzvalo izjavo nemškega zunanjena urada, "da se ni ničesar spremenilo od časa, ko smo zanikali obstoj takega pakta."

Mehiški delavci v generalni stavki

Protestna akcija proti fašizmu

Mexico City, 21. nov.—Mehiške delavske organizacije, ki imajo 150,000 članov, so oklicale generalno stavko kot protest proti fašizmu na dan šestindvajsete obletnice pričetka revolucije, ki je strmoglavila diktaturo predsednika Diaza.

Stavko so oklicale Zveza mehiških delavcev, Kmetska zveza in pridružene organizacije. Vse delo v tovarnah, trgovinah in elektrarnah bo ustavljeno dvanajst ur. Pozneje je bilo naznanjeno, da se bodo stavki pridružili tudi delavci na železnicah, cestnih železnicah in avtobusih.

Coughlin je zdaj v konfliktu s katoličani

Detroit, Mich., 21. nov.—"Father" Coughlin piše v najnovejši številki svojega tednika Social Justice, da so ameriški katoličani, duhovni in lajiki, največ krivi, da se je on umaknil iz javnosti. Coughlin napada "Ligo katoliških lajikov" v New Yorku in msgr. Johna A. Ryana v Washingtonu, ki sta ga najbolj diskreditirala med zadnjo volilno kampanjo.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročnina: za Združene države (izven Chicaga) in Kanado $6.00 na leto, $3.00 za pol leta, $1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero $7.50 za celo leto, $3.75 za pol leta; za inozemstvo $9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year, Chicago and Cicero $7.50 per year, foreign countries $9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštnino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:
PROSVETA
2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju, na primer (Oct. 31, 1936), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Klavci španskih otrok

Čikaški dnevnik Daily News je zadnjo sredo poročal, da je prejel od svojega poročevalca v Madridu fotografije, katerih pa ne bo objavil, ker se boji, da bi se gabile njegovim čitateljem. Fotografije kažejo kopice otrok, ki leže mrtvi in razmesarjeni na ulicah Madrida — žrtve fašističnih bomb iz letal.

Žrtve so dečki in deklice do 12 let starosti. Trenutek poprej, predno jih je zadela smrt iz zraka, so se ti otroci smejali in igrali na ulicah. Nikomur niso storili nič žalega, tudi fašistom ne, in malo so imeli pojma, kaj pomeni civilna vojna v španski republiki. Šli so iz šole in njihova edina skrb je vsekakor bila, da se nauče šolske naloge in da dobe pri materi čim prej kaj prigrizka. Dom, šola in igra na prostem — to je bila vsa skrb teh madridskih otrok.

Prišli pa so italijanski in nemški letalci v službi generala Francisca Franca in njegove fašistične Kristusove vojske nad Madrid in vrgli bombe. V hipu so ležali otroci — mrtvi in raztrgani, dobesedno razmesarjeni po tleh; njih drobni udki so bili razmetani daleč naokoli po uličnem tlaku.

Sedemdeset otrok so fašisti ubili pri tem napadu. Bil je eden prvih napadov iz zraka na Madrid in omenjeni otroci so bili prve žrtve. Od tistega dne se zračni napadi neprestano ponavljajo in število vseh žrtev do danes najbrže presega tisoč, največ pa je med njimi otrok in žensk—otrok in žena madridskih delavcev. Kaj se brigajo Italijani in Nemci, ki so v službi španskih fašističnih generalov, kam padejo njihove bombe in koga ubijejo! Ljudje na tleh so jim muhe, katere je treba štreti, razmesariti!

Apologetiki, prijatelji fašistov, bodo rekli: to je vojna! Vojna ne pozna obzirov; bombe in granate ne izbirajo. Poleg vojaka ubijejo tudi civilista, poleg moža tudi žensko in otroka. All right — toda kdo je začel to vojno? Ali je bila potrebna? Kdo jo je začel — kdo jo je hotel imeti?

Znani histerični pater Hugo Bren, ki piše "učene" članke in na svoj kazuistični način zvrača vsa hudodelstva fašistov in svoje cerkve na pleča "rdečih mesarjev", bo kajpada zapisal, da so za klanje otrok v Madridu odgovorni španski — socialisti, komunisti in "anarhisti" (tako nazivajo španske sindikaliste), ki se trdovratno upirajo fašistom! Pater Bren in vsi njegovi bratci teme so mnenja, da je napade na Madrid in pobijanje otrok ter ostalih civilistov izzvala španska delavska milica, ki se noče podati "od Boga poslanim" upornim generalom!

Po Brenovi pasji logiki se bi morala vlada španske ljudske fronte, katero je izvolilo ljudstvo z ogromno večino, že davno podati — in ko bi krvoločni fašisti poklali vse levičarje (kar bi pater Bren z veseljem molče odobril, čeprav pri njem, kakor se laže, namen ne posvečuje sredstev!), bi bilo konec civilne vojne! Kajti po Brenovi pasji logiki ni razbojnik oni, ki udre v tvojo hišo in ti nastavi sekiro na vrat, temveč ti si razbojnik in zločinec, če se braniš! . . .

Pater Bren je že davno dal odvezo španskim fašistom za vse njihove zločine (kakor jo je dal klerofašistom v Avstriji, ki so na tolovajski način v krvi utopili od ljudstva pošteno izvoljeno socialistično upravo na Dunaju!), veliki zločinci in "rdeči mesarji" so mu pa španski delavci in kmetje, ki so se predrznili izvoliti lastno vlado. Te revne delavce in kmete so smeli španski monarhistični in katoliški generali po njegovem mnenju z vso pravico napasti z orožjem.

Veliki človeški trotje a la p. Hugo, ki nič drugega ne delajo, kakor samo tuhtajo noč in dan, leto za letom — vse svoje jalovo življenje! — kako bi zaslepili revne in praznoverne delavce in zatrli pri njih vsako svobodno misel, bodo kajpada z lahkoto "pojasnili" in "opravičili" mesarjenje otrok v Madridu, kakor vse ostale fašistične zločine v Španiji. Saj so jih lisičji jezuitje (katerim seveda namen ne posvečuje nobenih krvavih sredstev!) dobro podkovali s svojo bojno tehniko, kako je treba postaviti resnico na glavo, kako je treba zaviti dejstva, kako je treba narediti iz komarja slona, iz slona pa drobno, nedolžno mušico. Po tej tehniki je bil vsak katoliški razbojnik, ki je ubijal in razdeval v večjo slavo cerkve — nedolžni angelj, dočim so vsi njegovi zločini padli na njegove žrtve!

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke

Jubilejni koncert soc. Zarje

Cleveland, O.—Letošnja sezona veselic, koncertov in podobnih prireditev je dokaj živahna, in ker je med nami precej pičlo število "kulturno" navdahnjenih ljudi, je težko vse prireditve posetiti. Kadar pa imamo v naselbini tako pomembno prireditev kakor bo koncert soc. Zarje na zahvalni dan, dne 26. novembra, v avditoriju SND na St. Clair ave., tedaj je naša kulturna dožnost, da napolnimo dvorano ter damo temu agilnemu zboru moralno in finančno podporo.

Med nami je brezmala 99 odstotkov delavcev in vendar se često zgodi, da prezremo svóje delavske kulturne prireditve ter tako ponižamo same sebe—delavca!

Delavcu je petje potrebno, bolj potrebno kakor kakšnemu drugemu sloju, kajti človek, ki težko dela, se mora od časa do časa duševno razvedriti in zajeti nove moči, da lažje kljubuje zaprekam na svoji križevi poti. Da, delavska pesem ima pomembno misijo: igra važno vlogo pri izboljšavanju socialnega in ekonomskega reda, tolmači na svoj način delavsko misel, vliva upanje in vzbuja plemenita čustva ter nam daje merilo, s katerim lažje ločimo, kje je naša prava pot.

Soc. Zarja obstoji že dvajset let in je v našem kratkem kulturnem življenju takorekoč pionirka slovenske delavske pesmi, zato zasluži vse priznanje. Toda to še ni dovolj, same besede ne pomenijo dosti, temveč moramo pokazati tudi dejansko, da cenimo njeno delo!

Kot vselej, se bo zbor tudi na zahvalni dan potrudil, da zadovolji občinstvo ter poda zanimiv program. Poleg spevoigre "Čevljar in vrag", ki jo režira znani igralec Gustav Komar, bo na programu tudi oris dvajsetletnega Zarjinega udejstvovanja v živi sliki in mnogo drugih koncertnih točk. Pri programu bosta tudi sodelovala delavska zbora Vojan in Sloga.

Soc. Zarja ima v svojih vrstah tudi lepo število naših mladih Amerikancev, ki imajo lepe glasove in veliko navdušenja za našo pesem. Ne razočarajmo teh mladih idealnih ljudi, temveč jih navdušimo z našo navzočnostjo! Posebno se odlikuje med njimi Josephine Turk, ki je predsednica zbora.

Zahvalni dan naj bo praznik vsega naprednega delavstva v naselbini. Zato vsi v Slov. nar. dom k Zarjinemu koncertu!

Publicijski odbor.

Odgovor g. Trunku

Pueblo, Colo. — Ko sem oni dan obiskal prijatelja, je rekel, da sem baš pravočasno prišel, ker je bil namenjen k meni. Radovedno sem ga vprašal, kaj je takega, ali se je kaj pripetilo. Brž je poklical svojo ženo, naj mu prinese A. S. Ali še ne vem, da me je Trunk opisal v "pisanem polju?" Malo čudno se mi je zdelo, da se Trunk spotiče ob mene, ki ga niti ne poznam, četudi je "iz soseščine", kakor je sam zapisal.

Trunku priporočam, da svojo kolono porabi za kaj bolj koristnega, nego za brskanje po dopisih iz Prosvete in potem o njih modrovati po svoji "višji pameti." Nadalje mu priporočam, da bo prihodnjič toliko dostojen, da bo vsak dopis, ki ga zbada v oči, dobesedno citiral; nikar naj ne pobira le nekaj, kakor kakšen paglavec, ki se bi rad maščeval nad nasprotnikom, pa nima korajže, ker dobro ve, če se bi sprijela, da bi gotovo podlegel. S tem je Trunk samega sebe pokazal, da je človek tistega kalibra, ki mu ne zadostuje samo spovednica, da dela prepire, temveč da se poslužuje tudi časopisja in išče, kako bi razburil one rojake, ki so se otresli črne rimske reakcije.

Napredna misel se počasi razvija, počasi napreduje, fajmošter Trunk pa vidi, da se bliža čas, ko bodo tudi maziljenci morali prijeti za pošteno delo. Takrat se Trunk ne bo norčeval iz garanja v jeklarnah in rudnikih, kakor je pisal v svojem "polju". Kakor mi je znano, ni Trunk do danes dobil še nobenega žulja na svoji maziljeni dlani v prizadevanju za svoj obstanek. In take ljudi, ki se redijo na račun svojih bližnjih, prištevam k trotom. In g. Trunk se gotovo tega zaveda, ako je v njem kaj človeške dostojnosti.

Kdor pozna leadvillske hribe, se ne bo čudil, da si g. Trunk preganja dolgčas s "pisanim poljem." Gorski mrzli vetrovi povzročijo, da marsikomu otrpnejo živci, obenem pa tudi možgani. Prepričan sem, da na omenjenega župnika precej vpliva gorska zima, posebno pa na njegove priletne možgane. Zato mu svetujem, da se priporoči svoji kuharici, da mu poklada vroče obkladke na njegovo maziljeno glavo, trikrat na dan, posebno pa je priporočljivo zvečer predno leže k počitku. Prepričan sem, da bodo vroči obkladki tako vplivali na njegove priletne živce, da ne bo treba dopisov potvarjati iz Prosvete, pač pa lahko pisal sam svojo filozofijo za "polje".

Nerad se spuščam v polemike v javnosti. To storim le tedaj, če me kdo izzove, kakor je to storil g. Trunk. Ljubim mir in prijateljstvo, posebno v sedanjih časih, ko se bije boj med fašizmom in napredkom. In g. Trunk bo toliko dostojen, da bo priznal, da je rimska cerkev največja zaščitnica fašizma. G. Trunk gotovo ni tako nizkotnega značaja, da bi tajil, da je sam sveti oče papež v Rimu blagoslovil morilno orožje, da bi po španskem ljudstvu izvoljeno vlado strmoglavili s križem in z najgrozoviteljšim morilnim orožjem, kar jih pozna zgodovina! Ali ni tako, g. Trunk? Ali morete to tajiti?

Toliko naj še povem g. Trunku, da vse rimske zapreke in zvijače ne bodo preprečile univerzalnega razvoja znanosti in napredka. Pred leti mi je Trunkov kolega sam priznal, da jabolko, ko dozori, samo pade z drevesa. To primero je dal, ko sva slučajno prišla v polemiko. Kakor vse izgleda, se narodi z veliko brzino bližajo času, da se otresejo moderne sužnosti. Takrat bodo tudi izginili zdražbarji kot je g. Trunk. Narodi si bodo podali roke, sad produkcije pa bodo uživali tisti, kateri producirajo. Trotje bodo torej izginili in delavci si bodo naredili nebesa tukaj na zemlji, da jim ne bo treba čakati na nebesa po smrti.

To si naj g. Trunk dobro zapomni!

Frank Boltezar (21).

Zabava na zahvalni dan

La Salle, Ill. — Po daljši odsotnosti iz La Salla se spet veselim med tukajšnjimi prijatelji in znanci. Bila sem namreč približno dve leti v Detroitu, Mich. Zbolela sem za pljučnico ki me je položila na bolniško posteljo. V bolnišnici v Detroitu sem bila 29 dni. Pljučnico sem srečno premagala, nakar sem zapustila bolnišnico in Detroit ter se podala v La Salle k mojim prijateljem in znancem, kjer se mi spet nudi prilika med njimi uživati veselje in radost.

Še nekaj vam želim sporočiti, dragi prijatelji in prijateljice ter znanci v La Sallu in okolici naselbin Oglesby in Peru, ker vem, da vas bo zanimalo in da se boste radevolje odzvali. Namreč to, da smo se tukajšnje vdove in vdovci, stari in mladi, odločili, da spet ustanovimo klub vdovcev in vdovic ter pečlarjev in pečlaric. Zato se bi radi skupaj sešli na zahvalni dan dne 26. novembra v Slovenskem narodnem domu v La Sallu. Imeli bomo domačo zabavo prav po starokrajsko. Na razpolago bo prigrizek, pijača in tudi slovenska godba. Vstopnina samo 10 centov na osebo. Pridite pa vsi in pripeljite s seboj svoje prijatelje. Tudi oženjeni se udeležite, da se boste veselili z vdovljenimi. Vsi boste dobrodošli!

Začetek zabave bo ob 7. zvečer. Vršila se bo v spodnjih prostorih Slovenskega narodnega doma. Ime klubu bomo določili na zahvalni dan, ko nas bo več skupaj in takrat bomo naš klub tudi krstili. Uljudno ste vabljeni vsi! Pridite, da se bomo spet enkrat skupaj veselili! Na svidenje 26. nov. v Slovenskem domu!

Katie Brejc.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski List svojemu prijatelju v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojcem v domovino.

—Federated Pictures.

Rumunski kralj Karol (levo) in Edouard Beneš, predsednik Češkoslovaške.

Poročevalci v Španiji z nagobčnikom

Agencija priznala, da je naklonjena fašistom

New York. — (P) — Dnevne vesti, ki prihajajo v svet iz fašističnega dela Španije, so tako pobarvane, da ugajajo fašistom. Poročevalci so jih prisiljeni barvati in ugodno pisati za fašiste, ker v drugem slučaju niso varni za svoje življenje.

To je razvidno iz pisma Johna Evansa, pomožnega upravitelja Associated Pressa v oddelku za tujezemske vesti, katerega je pisal miss Jessie Lloyd O'Connorjevi, članici Severoameriškega odbora za pomoč španski demokraciji. Evans ne priznava odprto, da so poročila o civilni vojni v Španiji pobarvana, toda med vrsticami njegovega pisma je to dovolj očitno.

Evans pravi, da Associated Press ne rabi besede "rebeli" in "jolanisti" vsled bojazni pred fašističnimi reprisalijami napram poročevalcem. In s tem priznanjem je povedal mnogo. "To je prvi slučaj, da je kakšna velika novinarska agencija toliko kot priznala, da so njene vesti pobarvane tako kakor zahteva kakšen oborožen bandit", je komentiral tajnik odbora in izkušen novinar Fred Hodgson.

O'Connorjeva je Evansu odgovorila, da ne dolži Associated Pressa, da namenoma pošilja v svet barvane in fašistom naklonjene vesti. "Pravim le, da večina ljudi, ki so odvisni za informacije od A. P., nima pojma, da so generali rebelirali proti liberalni demokratični vladi. Ako nočete priznati, da je to prikrivanje resnice, vam tega ni treba storiti, toda priznali boste, da tega ni v vaših poročilih. In prav to omogoča upornikom, da širijo med svet svojo propagando, da je to boj med — krščanstvom in komunizmom."

Iz tega razloga — vsled bojazni pred reprisalijami — ni iz fašističnega zaledja nobenih poročil o fašističnih grozodejstvih. V raznih krajih in mestih so fašisti pomorili že več duhovnikov, predvsem protestantovskih, toda dnevne vesti o tem molče. Sploh umore vsakega, ki je naklonjen španski vladi. V dnevnih vesteh tudi ni bilo nobenega poročila, da so fašisti umorili tri farncoske poročevalce, ker so vztrajali pri objektivnem poročevanju.

O'Connorjeva pravi, ako iz fašističnega zaledja ni mogoče dobiti resničnih poročil, tedaj naj bi A. P. omogočil vsaj poštena poročila z antifašistične strani. Toda tudi ta poročila so često pobarvana in nenaklonjena vladi.

Senator Lundeen napoveduje delavsko stranko

St. Paul, Minn.—Novoizvoljeni zvezni senator minnesotske farmarsko-delavske stranke Ernest Lundeen napoveduje ustanovitev splošne farmarsko-delavske stranke kot posledico izida prošlih volitev. V povolilni izjavi pravi, da je on pripravljen sodelovati z vsako skupino "za konsolidiranje liberalnih in progresivnih sil v splošni farmarsko-delavski stranki," katera po njegovem mnenju sigurno prihaja.

—Federated Pictures.

Buletini stavkovnega odbora mornarskih delavcev na steni glavnega urada tega odbora v New Yorku.

Pasja logika

Namen in sredstva

Pater Hugo: Ti, tepec, odklanjaš infamno pravilo: namen posvečuje sredstva? Ti, ki si socialist, materialist in brezverec? Ne boš! Moraš biti nasilnik!

Vaški tepec: Zakaj bi jaz moral sprejeti tisto pravilo? Zakaj bi moral biti nasilnik, slepar, lažnik? Zato, ker vi hočete?

Pater Hugo: Zato, ker tvoja šola hoče. Največji materialisti, socialisti, komunisti, nihilisti in anarhisti so to hoteli in učili.

Vaški tepec: Kaj so učili in delali teroristi katerekoli šole, katoliške ali brezverske, me briga. Njihova šola ni *naša* šola!

Pater Hugo: Kaj pa Marks, patrijarh rdečega carstva?

Vaški tepec: Marks je revidiral svojo takoko in za njim so jo revidirali drugi. Demokratični socializem izključuje infamno načelo, namen posvečuje sredstva! Demokratična svobodna misel izključuje to načelo! To je *naša* šola. Zato odklanjam vsako teroristično, destruktivno in nepošteno taktiko!

Pater Hugo: Če to praviš, si farizej! Jaz ti verjamem!

Vaški tepec: Tako pravi vsakdo, ki se ravna po načelu: namen posvečuje sredstva! Zločinci morajo biti angelji, pošteni ljudje pa zločinci ali vsaj farizeji! Sklicujete se na ruski teror, na nihilistične in anarhistične atentate, jaz vam pa lahko našteje na stotine imen papežev, kardinalov, nadškofov, škofov in redovniških inkvizitorjev, ki so hujskali na vojno in masakre, pošiljali ljudi v trpinčenje in smrt. Njihova krvava dejanja kriče dovolj jasno: namen posvečuje sredstva! — — —

EPILOG

Theologia Moralis (uredil jezuit Lehmkuhl, izdanje leta 1888: "Če čuješ bogokletneža na cesti, stopi k njemu in ozmerjaj ga. Če je treba, udari ga. Udari ga po obrazu, udari ga po ustih in roka ti bo posvečena." (Citirano po Jos. M. Cabeju, ki je bil 12 let frančiškan in profesor bogoslovja na Angleškem.)

Utrjevanje v jeseni

K jesenski negi kože spada tudi previdno sistematično utrjevanje, ki naj zmanjša občutljivost kože za razne motnje in naj ji ohrani nežnost ter svežost. Naravna barva kože je še vedno učinkovitejša in bolj zaželjena ne umetna. Razen tega povečuje utrjevanje z mrzlim umivanjem, drgnjenjem, sobno telovadbo in sportnimi vajami odpornost telesa zoper bolezni in vremenske spremembe. Ma jesenskih nahodov je tudi za kozmetiko pr nost.

Seveda ne smemo utrjevanja pretiravati. utrjene ljudi je na primer razgaljen vrat tudi jeseni razveseljiv, ker utrjuje človeka še nad lje. Bilo bi pa napačno, če bi hoteli imeti r galjen vrat v tem času tudi tedaj, ko smo nakopali kakšno vnetje v grlu. Iz podobn razlogov je tudi bolje, da se odločimo v t času za vrhnjo obutev, ki nas varuje v ki vem vremenu. Varovati se katarjev je ena med glavnih indirektnih zahtev kožne nege jesenski dobi.

Jesen in zima nikakor nista pripraven č za shujševalne kure. Tudi peč požre v tej bi več kurjave in telo je tedaj potrebno v jedi.

Letala brez trupa

V delavnicah Škotske letalske družbe je ne graditelj po imenu Burnelli sestavil model pr metnega letala, ki predstavlja popolnoma n tip. Šlo je za zmanjšanje "mrtve teže" v pril koristne teže, s čimer so se bavili že konstru terji vseh prometnih pripomočkov, n. pr. žele nic. Dočim je teža vlaka nekoč na prostor potnika znašala 1500 do 2000 kg, so jo dan zmanjšali na 300 kg. To je uspelo pred vse z zgradbo novih pogonskih vozov.

Tako je tudi pri letalih. Ker je teža vsega parata na potnika še vedno prevelika, posk šajo v zadnjem času zmanjšati trup, ki je doslej še najbolj težak. Burnelli pa hoče gr diti letala, ki sploh ne bodo imela trupa, temv samo nosilne ploskve, v katerih bo zadosti pr stora za potnike in posadko. Krila bodo nosi največjo težo in v njih bodo tudi motorji. se Burnellijeva letala obnesejo, tedaj se bo letalstvu odprle nove možnosti. Letala bo zmogla veliko več in bodo hitrejša. Burnelli r čuna, da bodo bombna letala s 5000 kg na kr vu in 2000 k. s. dosegala brzino kakšnih 40 km na uro.

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete z dne 23. novembra 1916.)

Domače vesti. V Fitz Henryju, Pa., je T maž Kunderman v nekem prepiru ustrelil svo jega brata Franka, starega 33 let in rojenega v Češnjicah pri Krašni.

Delavske vesti. V okolici Johnstowna, Pa je zastavkalo 5000 rudarjev, ko so lastniki r vov odklonili zvišanje mezde. V oblačilni in dustriji v New Yorku se pripravlja stavk Jack London, znameniti ameriški delavski p satelj, je umrl.

Svetovna vojna. Avstrijski cesar Franc Jo žef je umrl v Schoenbrunnu v starosti 86 let Istočasno so avstrijske in nemške čete okup rale Krajovo v Rumuniji. Zavezniki prodira dalje v južni Srbiji. Italijani tepeni na Gor škem. Huda zima je ustavila boje na rus fronti.

Vesti s Primorskega

Ko so zvišali cene in ker niso postavili listov s cenami, so bili kaznovani: Kenda Katarina iz ... pri Kobaridu z zaprtjem tr... za 3 dni, Antič Franc iz ... za 5 dni in Vianelo Elvira za ... dni. Anton Franc, Valentini ..., Pinavčič Franc in Vianelo Elvira bodo postavljeni pred disciplinsko komisijo. Ti so bili vpisani v fašistično stranko.

V javnem okrevališču v Trstu, ki je v ulici Vidali, je nenadoma postalo slabo nekemu Antonu Si... Prepeljali so ga hitro v bolnišnico, kjer je kmalu na to izdihnil.

Na hribu Vodice pri Sv. Gori so odkrili spomenik padlim Alpincem v svet. vojni.

V Guštinih pri Ajdovščini je zgorela hiša Filipu Trevižanu. Požar je napravil 10,000 lir škode.

Pred okrožnim sodiščem v Po... se je moral zagovarjati 35 letni Anton Degan, elektricist, doma iz Il. Bistrice, ker je dal ... napačne osebne podatke. Pri razpravi je grdil priče, ... ga je obteževala ter so ga zamorali odstraniti iz dvorane. ... so ga hoteli privesti zopet v ... k prečitanju obsodbe, ... je na vse pretege branil ter ... slekel do nagega. Obsojen je bil na 1 leto in 10 mesecev zapora.

Na cesti pri Žavljah je nerodni kolesar tako nesrečno podrl ... Petarosa iz Boršta, da je nezavesten obležal na tlaku. Prepeljali so ga v bolnišnico, kjer so dognali, da ima zlomljeno ... in težje rane na čelu.

V Tržiču (Monfalcone) je ... nenadoma izvršila preiskavo mleka, ki ga prinašajo mlekarice s Krasa. Preiskanih je bilo 24. Šest mlekaric pa je dobilo opomin, ker so prinesle v mesto mleko, ki ni odgovarjalo zadevnim predpisom. S tem so dobile seveda denarno kazen, ... lastnejitev prodaje mleka, ker ... predpisa ni tega razbrati. Pre... je bilo 256 litrov mleka, ... je bilo 34 pomešanega z vodo, kakor pravi poročilo.

Ker se ni držal predpisanih cen so zaprli mesnico Alojziju Komparetu na gretskem klancu v Trstu za tri dni. Iz istega vzroka je bila opominjana tvrdka bratov Deangeli.

32letni Rebec Angel iz Sv. Marije Magdalene Zgornje pri Trstu je po nesreči zadel z motornim kolesom ob zid v l. F. Severo. Zdravniki so dognali, da je dobil pretres možganov ter da i... počeno lobanjo.

Ing. Lašak Anton iz Gorice je praznoval 80 letnico. Imenovani je znan kot dober arhitekt, ki se je mnogo udejstvoval tudi v Egiptu, kjer si je pridobil častni naslov beja.

Težko se je pobil 30 letni Tol... Valentin iz Škednja, ko se je peljal s kolesom po Škedenjskem klancu ter zadel v avtomobil. Zlomil si je spodnjo čeljust.

Fašistični govor nadškofa Margottija

Ob priliki petnajste obletnice pohoda na Rim je goriški nadškof P. Margotti poslal federalnemu tajniku v Gorici sledeče zaupno pismo:

"Ob koncu štirinajstega leta fašistične ere, ki je prinesla toliko življenske toplote in toliko svetlobe v našo veliko domovino, hočem izreči Vašemu blagoslovu in po Vašem posredovanju vsem hrabrim soškim črnim srajcam, moja voščila.

Naj blagoslovi Bog Italijo in naj deluje na kralja in cesarja dobrote in blagoslovi v veliki meri, naj podpira in tolaži v trdem delu za ljudstvo našega nadvse ljubega duceja, svetlemu geniju, katerega gredo nove sreče Italije, naj Bog podeli moč in dobroto dragim mladeničem, ki so največja skrb režima in ki so najplepše nade cerkve in domovine. Vam, g. Komendator, moji vdanostni pozdravi, vsem ki delajo z Vami za moralno, kulturno in gospodarsko obnovo države pa obilo blagoslovov."

Aretacija kmeta Nagode Franca

Godovič, oktobra. — Kot znano, so bila v pretekli letni sezoni v največjem razmahu gradbena utrjevalna dela v obmejnem pasu nad Idrijo, ki je precej obljuden. Tako so gradili kaverne tudi v Zapotoku, majnem obmejnem naselju tik nad jugoslovansko mejo, na posestvu kmeta Nagode Franca. V ta namen so deloma izsekali drevje, toda samo toliko, kolikor je bilo neobhodno potrebn in je gradbena dela oviralo. Sicer pa so se sekanja drevja zelo izogibali z namenom, da ostane utrdba proti jugoslovanski strani dobro naravno maskirana. V strahu, da mu bodo Italijani ves gozd izsekali in posekan les uporabili, je sam posekal namenoma puščena debla in jih hotel speljati domov. Zaradi tega je bil takoj aretiran in obdolžen, da je to namenoma storil zato, da omogoči opazovanje utrjevalnih del iz bližnje in daljne okolice, zlasti pa z onkraj meje. Nagode je bil prepeljan v idrijske zapore. O njegovi nadaljni usodi nam ni nič znanega.

Govor papeškega delegata v Addis Abebi

26. oktobra t. l. je ekscelenca mons. Castellani, ki je bil od papeža poslan v Abesinijo kot apoštolski vižitator, slavnostno pričel svojo funkcijo z govorom, ki ga je imel v rekonstruirani katoliški katedrali v Addis Abebi v prisotnosti vseh vojaških in civilnih oblasti. Govoril jim je tako-le:

"Moj pozdrav je pozdrav brata, kajti tudi jaz sem iz iste domovine, je pozdrav očeta, kajti mene je poslal najvišji oče krščanstva. Pozdravljam vse junaške vojake, ki spadajo vojski, ki je presenetila svet, ne pa nebes, ki so bila njen zaveznik. Vi doživljate slavnostne ure, ki ne bodo trajale samo eno leto, temveč pomenijo nevenljivo slavo skozi vek. Rekel bi, da je bilo zapisano poglavje velike knjige previdnosti. Italija je dežela, ki jo je Bog določil, da ponese v svet čim višjo civilizacijo in slavo Cerkve. Rimski imperij bo ponesel v svet Kristusov križ, po vzvišenem delovanju Duceja, ki združuje s pogumom junakov mirno in trezno ravnodušje. On bo v družbi narodov vedno nosil idejo pravičnega in vzvišenega miru. Radi tega bomo vedno molili Boga, da naj mu stoji ob strani in da ga ščiti. Pozdravljam kraljevsko in imperatorsko sabaudsko hišo, ki je dala toliko svetnikov Cerkvi in toliko junakov domovini. Pozdravljam Duceja in pozdravljam maršala Badoglia in vicekralja Grazianija. Pozdravljam vojsko, ki je prišla sem, da izvrši kulturno misijo.

V to svetlo sliko pozivljam, da vstopijo ljudske falange imperija, ki je vztrajen in buden v svojem velikem in dobrotnem delu. Italija noče biti država, ki se je bojijo, temveč hoče biti močna, visoka, zaželjena dobrota. Vi niste prinesli sem smrti, temveč življenje, ne vojne, temveč miru. Vi boste ustvarili tem ljudstvom najmirnejše dobrobitje pod Kristusovim znamenjem in njihovo petje bo slavilo Italijo kot nosilko miru in dobrote. Otvarjam svoje misijonsko delo s tem, da Vas blagoslavljam vse. Vas, bratje mojega plemena, in tudi one druge barve, ki jih smatram za sinove. Ko sem zapustil Italijo ob koncu vojne in ob začetku življenja, sem prosil Sv. Očeta za njegov blagoslov, da ga ponesem sem-le dol Vam, otrokom Italije. Kakor sem ga prejel, tako Vam ga prenašam, otroci moji v Božjem imenu."

Vesti iz Jugoslavije

ZAKAJ TAKO MAJHNA UDELEŽBA PRI OBČINSKIH VOLITVAH?

Upadanje zanimanja za javno življenje

Pri občinskih volitvah, ki so se vršile v zadnjem času po banovinah, opažamo ne le, da volilcem ne ugajajo javne volitve, ampak tudi, da je v mnogih občinah udeležba minimalna. To smo videli na Hrvaškem in v Srbiji, zadnjo nedeljo pa tudi v dravski banovini.

Motivi za pasivnost so jako različni. Znak je neglede na vse motive, da med prebivalstvom pada interes za javno življenje in je ta pojav najbolj značilen in najbolj usoden za normalni razvoj. Kako naj živi državni organizem kot družba, če postanejo državljani mrtva masa, ki jo deloma vsakdo izrablja kakor hoče, kako naj narod kot celota ustvarja kaj dobrega in zdravega, če interes spi ali umira, če državljan ne sme povedati svojega mnenja v listih in na shodih, če ne sme govoriti in predlagati inicijativ v interesu celote, se pritoževati o krivicah in zahtevati pravico. Narava človeška zahteva napredek, zahteva, da svoje zdravo mnenje uveljavlja. Ta naravni nagon, kakor kažejo sedaj tudi občinske volitve, umira. Drugače si ne moremo razlagati izida občinskih volitev, katerih se je udeležilo v dravski banovini 63.27 odst. volilnih upravičencev, dočim je ostalo doma 56,475 volilcev. Za vso opozicijo je glasovalo 19,307 volilcev. V nekaterih občinah se je sklenil tudi kompromis s JRZ. Ti kompromisi so dali 7149 glasov in bi tudi od teh kompromisnih glasov lahko prišteli mnogo več kot polovico opoziciji. Lahko torej trdimo, da nad polovico občinskih volilnih upravičencev ne soglaša z razmerami. Ta položaj se pa še poslabša, ker je mnogo volilcev volilo v odvisnosti. Mnogo je namreč takih volilcev, ki se domišljujejo, da je njih eksistenca ogrožena, če bi volili po svojem prepričanju.

Potrebne so tajne volitve, potrebna je svoboda, da se narod zopet dvigne iz grozečega mrtvila, ki se lahko izpremeni v avtomatično sabotažo, največje zlo za javno življenje. Socialisti zahtevamo vse svoboščine za delovne sloje, svobodo, da lahko zakonito sodelujemo v vseh vprašanjih javnega življenja. Brez aktivnega sodelovanja vseh državljanov država namreč nima nikakršnih garancij za zdrav razvoj. Na tem stališču stoje vsi realni državoznanstveniki.—D. F.

Hvaležnost

— Možiček, če bi me kdo ugrabil, ali bi razpisal nagrado?

— Seveda bi jo, saj se vsakemu rad izkažem hvaležnega, če mi stori uslugo.

ADF pustila časnikarje na cedilu

Njeno posredovanje se je izjalovilo

Tampa, Fla.—(FP)—William Green je naznanil, da si je Ameriška delavska federacija umila roke od stavke novinarjev in tiskarjev pri Hearstovem listu Post-Intelligencerju v Seattlu, Wash., ker s svojim kompromisom ni zadovoljila nobene stranke. Hearst in stavkarji se bodo morali pobotati sami.

Eksekutiva si je umila roke potem, ko je dalj časa poslušala zastopnike stavkarjev, centralne delavske unije in Hearstovega reprezentanta H. J. Kellyja.

Pozneje sta se sestala na konferenci Kelly in glavni tajnik časnikarske unije Jonathan Eddy, toda prišla nista do nobenega sporazuma. Centralna unija v Seattlu je z upravo lista prošli teden že prišla do sporazuma za končanje stavke, toda Hearstovo višje vodstvo ga je zavrglo.

Kakor je razvidno iz Eddyjeve izjave, bo Hearst skušal izigrati stavkarje z uvedenjem "liberalne delavske politike" v uredniškem departmentu, toda časnikarska unija bo iz te politike izključena. Hearst bi rad razcepil tiskarje in časnikarje.

To se mu mogoče posreči, ako konvencija ADF sprejme Freyjevo resolucijo, po kateri bi bilo vsem centralnim unijam prepovedano postaviti kakšno firmo, ki ima pogodbo s kako narodno ali mednarodno unijo, na "unfair" listo. Na lanski konvenciji je bila slična resolucija poražena. Naperjena je direktno proti delavski solidarnosti in sankcionira indirektno skebanje.

Tajnik časnikarske unije pravi, akoprav se tiskarji v Seattlu vrnejo na delo, to še ne pomeni konec stavke. Pravi, da se bodo novinarji borili na lastno pest, kakor so se v vseh drugih slučajih, brez pomoči tiskarjev.

Tekstilna unija kliče delavce v boj

Zahtevajo naj višje plače in izboljšanje položaja

New York.—(UNS)—Eksekutiva tekstilne unije je na vse tekstilne delavce naslovila poslanico, v kateri jih bodri na boj za izboljšanje plač in delovnih razmer ter skrajšanje delovnika. Poslanica se opira na akcijo Odbora za industrijsko organizacijo, ki je zaključil zanesti organizatorično kampanjo v vse masne industrije.

"Za delavstvo je prišel čas, da tudi na ekonomskem polju pokaže tako moč kakor jo je pokazalo pri zadnjih volitvah," je rekel predsednik unije Thomas McMahon. "Od zdaj naprej se delavstvo ne bo zadovoljevalo z drobtinami, ki padajo z delodajalčeve mize. Ako bodo slednji ostali gluhi na zahteve za nekoliko več ekonomske zaščite, tedaj bomo vzeli stvar v svoje roke."

Unija zahteva 20% zvišanje plač, skrajšanje delovnika in kontroliranje produkcije, to je število strojev na delavca. Pred prihodnji kongres bo zopet šla s svojim osnutkom za tekstilno NRA, ki sliči premogovnemu zakonu, katerega je razveljavilo vrhovno sodišče.

V tekstilni industriji so vsi znaki, da se pripravlja večji stavkovni val. Stavke za pravico do organizacije, zvišanje mezd in drugih zahtev so že izbruhnile v raznih krajih. Poleg stavke 9000 rajonskih delavcev pri Celanese korporaciji blizu Cumberlanda, Md., ki zahtevajo 15% zvišanje plač, so izbruhnile tekstilne stavke tudi v Eastonu, Pa., Buffalu, N. Y., Nutleyju, N. J., Randeinfanu, N. C. in nekaterih drugih krajih. Stillwater Worsted kompanija se je podala brez stavke.

Glede zveznega tekstilnega zakona za reguliranje delovnika in minimalnih plač poročajo iz podjetniških krogov, da se je pričel umikati odpor. Nekateri delodajalci so prišli do zaključka, da je anarhiji v tesktilni industriji mogoče priti v okom le z zvezno regulacijo te industrije.

McMahon je rekel, da ni načrt National Textile Instituta, podjetniške zveze, vreden piškavega oreha. Podjetniki na jugu ga splošno ignorirajo. Po tem načrtu naj bi se podjetniki držali v pravilniku predpisanih standardov, toda v sto slučajih so vse skupaj vrgli skozi okno, podaljšali delovnik, znižali plače in uvedli novo natezanje pri delu.

Skupina angleških brezposelnih delavcev počiva v londonskem predmestju. Brezposelni delavci so organizirali velik pohod v glavno mesto, kjer so protestirali proti redukciji podpore.

—Federated Pictures.

Hearst pred vladnim delavskim odborom

Izgubil je tudi tožbo proti kongresnemu odseku

Washington. — (FP) — William Randolph Hearst je zadnje dni dobil prominentno mesto v ameriški prestolnici. Na zatožni klopi je bil pred zveznim delavskim odborom radi odslovitve dveh novinarjev v Seattlu, vsled česar je nastala stavka in je moral prenehati z izdajanjem Post-Intelligencerja. Bil je tudi pred zveznim distriktnim sodiščem, kjer je izgubil tožbo proti Blackovemu senatnemu odseku, ki je preiskoval washingtonske lobiste. Sodišče je odločilo, da nima moči vezati kongresu rok pri preiskavah.

V zadevi dveh odslovljenih časnikarjev, Franka Lyncha in Everhardta Armstronga, je delavski odbor imel večje zaslišanje, pri katerem so med drugimi nastopili Haywood Broun, predsednik časnikarske unije, odborov ekonom David Saposs in Paul F. Brissenden, profesor delavske ekonomije na Columbijski univerzi.

Broun je članom odbora dal informacije o American Newspaper Guildu in utemeljeval potrebo organiziranja novinarjev. To je najslabše plačan poklic v tiskarski industriji. Vzrok je, ker novinarji niso organizirani kakor so na primer druge stroke. Primerjal jih je z "mailerji" ali razpošiljevalci, ki so organizirani 100% in prejemajo mimalno $42.50 na teden. "Kadar pa mi vprašamo za $45 tedenske plače za poročevalce, ki imajo tri leta ali več izkušenj pri metropolitanskem listu, tedaj nam pravi Howard Davis, predsednik Ameriške izdajateljske zveze, da je kaj takega nemogoče," je rekel Broun.

Saposs, ki je več let poučeval v Brookwoodu, je pred odborom orisal korporacijsko strukturo Hearstovih interesov. Povedal je, da ima Hearst 38 korporacij, ki izdajajo časopise, revije, obratujejo radiopostaje in ateljeje za filme. Vse te firme so povezane pod klobukom Hearstove "holding" korporacije.

Profesor Brissenden pa je argumentiral, da je organiziranje novinarjev potrebno tudi s stališča javnih interesov in etičnih pravil.

Z ozirom na seattlsko stavko je situacija še vedno tam, kjer je bila. Stavkarji so Hearstu ponudili, da so se pripravljeni vrniti na delo pod pogojem, da vse sporne zadeve rešuje razsodišče. Hearst te ponudbe do tega poročila ni sprejel. Po povrnitvi iz Evrope se je v New Yorku vseeno sestal na konferenci s Haywoodom Brounom, toda glede seattlske stavke mu ni ničesar obljubil.

Delavstvo zahteva amendiranje ustave!

(Nadaljevanje s 1. strani.)

kutive rudarske unije in odločno zanikam vse obdolžitve o nelojalnosti. Moje delo v rudarski uniji ni prenehalo pred dvanajstimi leti kot vi trdite."

Green nato našteva svoje aktivnosti v prilog rudarski uniji, odkar je predsednik ADF. Pravi, da je on zbral $750,000 v pomoč rudarjem, ko so bili zavojevani v stavki, obenem pa je nudil vso mogočo oporo Lewisu, ko je vodil kampanjo proti upornim elementom v svoji organizaciji.

"Namesto da bi prispevali svoj delež, da se spor, ki je razcepil vrste organiziranega delavstva v dva nasprotna tabora, poravna, se hočete maščevati nad menoj, ker sem zagovornik strpnosti in konstruktivnega dela," pravi Green v telegramu. "Res je, katerega hočejo bogovi pogubiti, ga prej udarijo s slepoto."

Max Zaritsky, predsednik unije klobučarskih in slamnikarskih delavcev, je bil edini, ki je v svojem govoru na konvenciji ADF priporočal harmonijo v delavskem gibanju. "Mi se ne smemo prekljati med seboj, temveč boriti proti sovražnikom organiziranega delavstva, proti jeklarskim magnatom in drugim industrijskim baronom, ki edini žanjejo koristi iz našega razkola," je rekel Zaritsky. "Mi ne smemo tratiti naših energij v medsebojni praski, pač pa moramo delati na to, da se bodo zacelile rane, ki jih je povzročil razkol delavskemu gibanju."

Kot govornik na konvenciji je nastopil Cesar Vilar, predsednik Kubanske delavske zveze, ki je bil nedavno na pritisk Ameriške delavske federacije in Rooseveltove administracije izpuščen iz zapora, v katerega ga je vrgla diktatura polkovnika Batiste, načelnika kubanske vlade. On je dejal, da je ta militaristična diktatura bolj sovražna delavstvu, kakor je bila diktatura predsednika Machada. Batistovi teroristi brutalno zatirajo delavske organizacije, mečejo voditelje v ječe in mnogo so jih tudi umorili.

Konvencija je vzela pritožbe proti zatiranju delavskega gibanja na Kubi na znanje, toda delegatje so imeli gluha ušesa za apel španske ljudske fronte, ki se bori proti fašistom, ki skušajo uničiti špansko republiko in demokracijo. Fernando de Los Rios, poslanik madridske vlade v Washingtonu, je po svojem reprezentantu izrazil željo, da bi rad govoril na konvenciji in pojasnil delegatom situacijo v Španiji, toda apel je bil hladno sprejet. Poslanik je vseeno prišel v Tampo, toda ni nastopil na konvenciji, ko je bil informiran, da bi njegov govor lahko smatrali, da je Ameriška delavska federacija naklonjena španskim komunistom, s katerimi odklanja stike. Med delegati je namreč mnogo katolikov, ki verjamejo poročilom v časopisju, da španski levičarji morijo duhovnike in nune.

Velika kampanja v avtni industriji

Sodelovanje Lewisovega odbora

Detroit. — (UNS) — Na dvadnevni konferenci med voditelji United Automobile Workers unije in Johnom Brophyjem ter Philipom Murrayjem, ki sta zastopala Odbor za industrijsko organizacijo, je bil izdelan načrt za veliko organizatorično kampanjo v avtni industriji.

Na to konferenco je unija pozvala iz raznih mest vse svoje organizatorje. Murray je vodja jeklarske kampanje, Brophy pa direktor Odbora za industrijsko organizacijo. Kampanja v obeh industrijah bo šla roka v roki.

Glavne zahteve avtne unije v tej kampanji so: takojšnje uvedenje 40-urnega delovnika po osem ur na dan, plača in pol za nadurno delo, odprava priganjaštva pri delu, letna življenska plača in starostne pravice.

S tem programom bo šla avtna unija pred delavce. Ta program naj da kampanji še večji zamah. Da so razmere ugodne za organizacijo in tudi delavci dostopni, pokazuje velik napredek, katerega zaznamuje avtna unija povsod. Zadnje čase ta unija najbolj hitro raste.

Poleg organizatorjev sta Murray in Brophy konferirala tudi s tovarniškimi odborniki, ki so prišli skupaj iz vseh tovarn v Detroitu. Nastopila sta tudi na treh članskih shodih in govorila opoldne med polurnim odmorom pred tovarno Dodge kompanije, kjer sta delavcem čestitala na nedavni zmagi in nečlane urgirala, naj pristopijo v unijo.

Na konferenci sta organizatorjem tudi govorila o strategiji in uspehih jeklarske kampanje. Jeklarska unija je v prvih štirih mesecih kampanje pridobila nad 82,000 novih članov. Njeni voditelji in organizatorji so v volilni kampanji posvetili dosti časa kampanji za izvolitev Roosevelta. Organizatorično kampanjo v jeklarski industriji so obnovili z novim zamahom takoj po volitvah, katerih izid smatrajo "za ljudski mandat, ki je dal delavcem pravico do pridružitve neodvisnim delavskim unijam." Po volitvah so se jeklarski uniji pridružili novi tisoči delavcev, ki so se prej pomišljali.

Hitlerjev podmornik utonil; osem mrtvih

Berlin, 21. nov.—Nemška nova bojna mornarica je včeraj utrpela prvo večjo nesrečo. Podmornik U-16 je utonil v bližini Luebecka in osem mož posadke je izgubilo življenje.

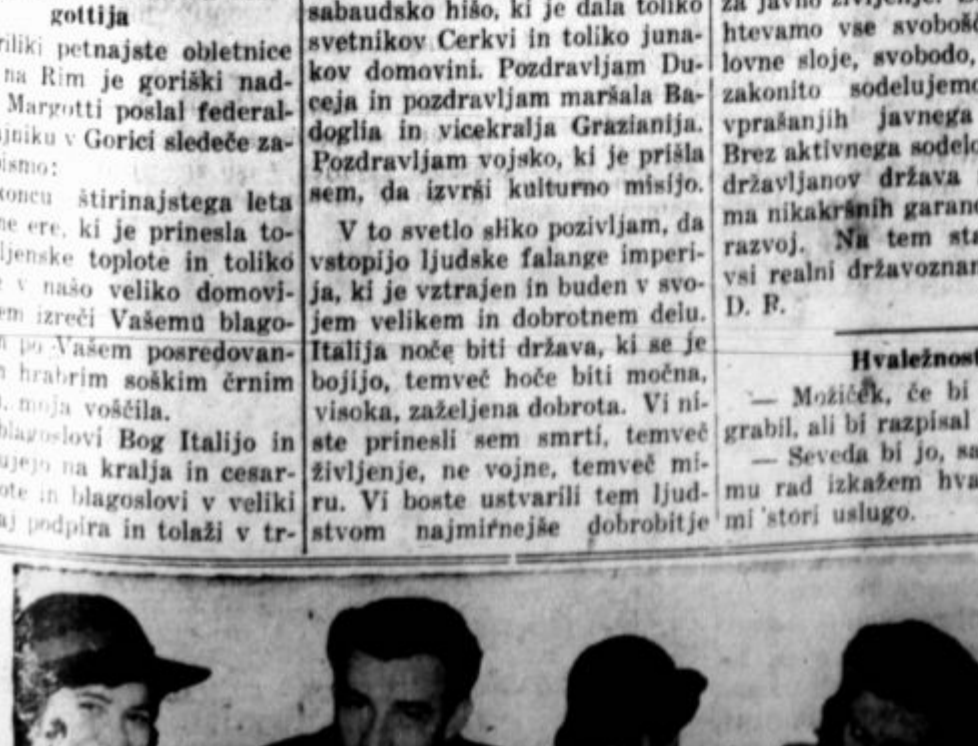

—Federated Pictures.

Odbornice pred kratkim ustanovljene unije lepotičark v New Yorku.

—Federated Pictures.

Nova prodajalna Ameriške zadružne zveze v Virginiji, Minn.

KRIŠTOF DIMAČ

Spisal JACK LONDON. — Iz angleščine prevedel FRANCE MAGAJNA

Dimač se je njenemu molčečemu pozivu takoj pokoril. Sicer pa ni bilo tedaj v vsem Dawsonu moža, ki bi se ne bil čutil počaščenega, če bi "padel v oči" Lucili Arral, subretki majhne gledališke družbe, ki je vsak večer igrala v mestni operi.

"Vse je nekam mrtvo," mu je potožila z ljubko nejevoljo, ko sta si podala roke. "Že ves teden ni bilo nobene stampede. Tisti maškaradni ples, ki nam ga je nameraval prirediti Skiff Mitchell, je odgoden. Ljudem je začel pohajati zlati prah. Gledališče je vsak večer napol prazno. In že cela dva tedna ni bilo pošte od onstran gora. Skratka, mesto se je skobacalo v svoj brlog in zadremalo. Treba ga je oživiti, in nama to ne bo težko. Ni ga na svetu, ki bi bil bolj sposoben nego midva, tem zaspancem malo nakaditi. Veste, Wild Waterja sem pustila na cedilu."

Dimač je skoro v istem hipu v duhu zazrl dve videnji. Prvo mu je slikalo Joy Gastellovo, drugo pa njega samega, ležečega v svitu mrzle severne teme sredi neskončne snežene planjave, kamor ga je uložila neizgrešljiva krogla prej omenjenega Wild Waterja. Zato Dimaču prav nič ni bilo po godu, da bi s pomočjo Lucile Arral delal šunder po Dawsonu. Pevka je to precej zapazila.

"Saj ne mislim tistega, kar mislite vi, hvala lepa," se je zasmejala in nabrala usta v užaljeno šobico. "Kadar se vam bom hotela uriniti, boste morali imeti več oči in boljših, če me boste hoteli videti."

"Koliko jih je že umrlo za srčno kapjo od nenadne sreče," je zamrmral, ne da bi poskušal prikriti veselje, ki ga je obhajalo ob spoznanju, da ne bo treba dvoriti lepi pevki.

"Lej ga no, kako se laže", ga je ljubko zavrnila. "Še nikoli niste užili toliko strahu ko zdaj. Zapomnite si, Mr. Dimač Bellew, da mi ni do ljubezničanja. Ako bi se pa vam kaj takega zahotelo, se bo prikazal Wild Water, ki bo z vami obračunal. Saj ga poznate? Sploh ga pa nisem še docela pustila na cedilu."

"Kar stresajte jih, svoje uganke," se je norčeval Dimač. "Čez nekaj časa bom začel ugibati, kam pravzaprav merite."

"Ne, ugibati pa ne bo sile, Dimač! Povedala vam bom brez ovinkov. Wild Water misli, da sem ga pustila na cedilu. Razumete?"

"Torej, kako je: ali ste ga ali ga niste?"

"Ga nisem, pravim. Ampak to je skrivnost, povedana med štirimi očmi. On samo misli, da sem ga. Take sem mu prerekla, kakor bi bilo med nama za vselej konec besedi. Sicer je pa tisto pridigo tudi pošteno zaslužil."

"Kam boste pa mene vpregli?"

"Nikamor. Vi si boste le nastregli cel koš denarja. Tako bova Wild Waterju zakurila, da se bo ves Dawson smejal. Imenitna šala bo, pa ga bo ukrotila. Krotivca je pa tudi potreben. Nekam preveč nasilen je. Če je močan ko medved in ima toliko zlatih zemljišč, da jih kmalu ne bi mogel prešteti, še ni treba . . ."

"In ker je zaročen z najzaljšo deklico v Alaski," ji je Dimač segel v besedo.

"Da, in zaradi tega tudi, hvala vam, ni treba, da bi postal razgrajač. Sinoči je zopet podivjal. V dvorani M. & M. je vsa tla posul z zlatim prahom. Najmanj za tisoč dolarjev ga je raztresel. Odprl je vrečico in ga začel sipati plesavcem pod noge. Pa saj ste gotovo že slišali."

"Kajpak, davi sem slišal. Škoda, da nisem pometač v tisti dvorani. Ampak še vedno se mi v glavi ne svita. Kam me boste vendar vpregli?"

"Poslušajte! Bil je preveč razposajen. Razdrla sem zaroko in zdaj ti hodi okrog ves žalosten, kakor bi mu srce pokalo. Tu se pričenja najina zadeva. Meni strašno teknejo jajca."

"Adijo, zdaj smo pa tam!" je vzklikal Dimač obupno. "Toda, kje, oh, kje?"

"Le počakajte!"

"Ampak prosim vas, kaj naj imajo jajca in vaš tek opraviti s to stvarjo?"

"Presneto dosti. Samo lepo poslušajte!"

"Poslušati, poslušati," je že kar nestrpno vlekel Dimač.

"Za božjo voljo, poslušajte me! Jajca mi teknejo, v Dawsonu jih pa ni baš preveč!"

"Seveda. To tudi jaz vem. Slavovičeva (v izvirniku: "Slavotich restaurant") gostilna jih ima skoro vsa. Šunka in eno jajce stane tri dolarje, šunka in dve jajci pa pet dolarjev. To se pravi, da se dobi na drobno eno jajce za dva dolarja. In samo bogataši, kakšna Arral in kakšen Wild Water, si jih morejo privoščiti."

"Res je. Tudi njemu ugajajo jajca," je nadaljevala Lucila. "Pa to me zdaj presneto malo briga. Glavno je to, da teknejo meni. Vsako jutro ob enajstih zajtrkujem pri Slavoviču. Običajno pojem dve jajci." Pomolčala je, kakor da bi hotela povečati njegovo zanimanje. "Pomislite, samo pomislite, kaj bi bilo, če bi nekdo pokupil vsa jajca."

Čakala je Dimačeve besede, on pa jo je le opazoval z občudujočim očesom in v srcu blagroval Wild Waterja, da je tako dobro izbiral.

"Menda me še ne poslušate ne," re rekla.

"Nadaljujte", ji je odvrnil. "Kaj bom ugibal, ko pa ne zadenem. Kar vi odgovorite."

"Bedak! Wild Waterja poznate. Ko bo videl, da medlim od neutešnega hrepenenja po jajcih — in jaz čitam v njegovem srcu kakor v knjigi ter vem, kako je treba medleti, — kaj mislite, kaj bo storil?"

"Kar sami odgovorite!"

"No, zdirjal bo naravnost k človeku z jajci. Kupil bo vso zalogo, pa naj stane, kolikor hoče. Prvi prizor: Pridem ob enajstih v Slavičevo gostilno. Pri sosednji mizi bo sedel Wild Water, to je jasno kakor beli dan. 'Dve stepeni jajci, prosim,' bom ukazala natakarju. 'Obžalujem, miss Arral,' bo ta odvrnil, 'nimamo jih več.' Tedaj se bo pa oglasil Wild Water s tistim svojim medvedjim glasom: 'Natakar, šest jajc, mehko kuhanih.' In natakar poreče: 'Takoj, gospod', in mu prinese naročeno. Drugi prizor: Wild Water se po strani ozira name, jaz pa mrzlo kot lednik in neskončno užaljeno gledam predse ter pokličem natakarja. 'Obžalujem, miss Arral, ampak ona jajca so last gospoda Wild Waterja. Ima jih pri nas shranjena.' Tretji prizor: Wild Water, poln zmagoslavja, se sili, da bi se vedel povsem naravno in brezbrižno, in mirno použiva svojega pol ducata jajec. — Zdaj pa drugačen prizor. Slavovič sam prinese k moji mizi dve stepeni jajci in poreče: 'Poklon od gospoda Wild Waterja, gospica.' Kaj naj storim? Hočeš nočeš se bom morala ozreti proti Wild Waterju in se mu nasmehniti. S tem pa bo kajpada sprava podpisana. Njemu se bo zdelo, da jo je dosegel poceni, čeprav bo plačal po deset dolarjev za vsako jajce v zalogi."

"Nadaljujte!" je silil Dimač. "Na kateri postaji bom pa jaz zlezel na vašo 'lukamatijo' in na kateri bom zletel dol?"

"Bedak! Nikjer ne boste zleteli dol. Peljali se boste z jajčnim vlakom naravnost do glavne postaje. Pokupili boste vsa jajca v Dawsonu. Začnite takoj, še danes. Plačujte jih po tri dolarje, potem pa oderite Wild Waterja, kar se da. Ko pa bo vsa stvar končana, bova razglasila njeno skrito zgodovino. Vse se bo krohotalo na rovaš Wild Waterja. Tista njegova razgrajava žilica mu bo začela malo bolj počasi utripati.

(Dalje prihodnjič.)

Anna P. Krasna:

Književni semenj

V Rockefellerjevem Centru so najeli založniki ameriške literarne besede velike prostore za razstavo one strani naše slavne civilizacije, ki maha preko zemeljske oble z "uma svitlim mečem." Tudi mene je firbec gnal tako daleč, da sem jim nesla tisti kvoder, ki ga zahtevajo za vstopnino. Takile, ki se zmirom kaj pomerimo z belles-lettres, imamo pač vedno nagnenje, da zapademo k a k i m kulturnim oglasom in opisom . . . ko pa pridemo na lice mesta in spoznamo, da je takorekoč vse skupaj samo business, zavihamo radikalno-proletarski nos in si že zavoljo tistega zapravljenega kvodra vseeno ogledamo vso razkričano zadevo.

Prvo, kar mi je padlo v oči, je bila pisana izložba te dni popularnega dela fikcije "Gone With the Wind." Pod steklom ob razstavljenih knjigah, oglasnih formatih novele in opisih avtorice Margarete Mitchell, je ležal ves počrtan, mnogo korigiran originalni rokopis novele. Na vidnem mestu je stalo zapisano v velikih, nezmotljivih številkah dejstvo, da je novela že dozdaj dosegla neverjetno število tiskanih in že skoro do kraja razprodanih izvodov: 750,000!

Praktični inteligent poleg mene je v hipu približno izračunal, kako bogata je zdaj Mitchellova, koliko so pobasali v svoje žepe založniki, koliko dobička imajo še zmirom oglaševalci in mnogi drugi elementi, ki se slinijo okrog književnega trga, kadar se kaj posebnega izvali v fikcijskem gnezdecu. Številke mi niso ostale v glavi, vsaj natančno ne, toda v smeh me je spravil računski zaključek bistrega možakarja—še bolj mi je bilo po volji, ko sem opazila, da vse to pripoveduje mlademu dečku, ki je bil brez dvoma njegov sin. Fant je imel za stvar resno zanimanje in je hotel vedeti razne podrobnosti in stari mu je odgovarjal kakor enciklopedija. Obširno novelo je v nekaj minutah obrazložil in porazdelil v smislu zgodovinske, idejne, literarne in pripovedne vrednote. Pojasnil je tudi določno popularnost novele:

"Ameriška je, nič novega ne propagira, nič starega ne obsoja v socialnem smislu . . . romanco ima romantično vpleteno, a obenem tako, da se zdi, da je način jako moderen—to ugaja naši zofistični buržvaziji, ki je po knjigi planila kakor neumna—vse naše ženske, ki hočejo veljati za kulturne, moderne in zofistične, pestujejo danes v vozilih, čakalnicah in na sestankih "Gone With the Wind."

Jaz sem se namah domislila mnogega takega srečanja s to knjigo, mnogih laskavih ocen, mnogih priporočil, ki pa so se najbrž mnogokje, kot je pri tem možu — in pri meni — razblinile v nič prav kmalu po poglobljenju v dolgourno delo čitanja tega umotvora.

Skupina učiteljic je privedla precej šolarjev pred MacMillanovo izložbo in ostali smo se morali umakniti, vendar sem od daleč prisluhnila razlaganju, ki so ga nudile učiteljice osemrazrednikom. Bila sem izredno dobre volje, zakaj spoznala sem zopet vnovič, da originalni, usmerjeni razum še zmirom odtehta papižjo izobrazbo. Sodeč po besedah prijazne mlade stvarce, ki je govorila namoč učeno, je prečitanje tega dela velika zgodovinska študija, ki je ni prekositi.

Pa vemo tudi taki, ki samo to in ono prebrskamo ob prostih dneh, da je ameriški jug bil in je še precej debel za ušesi, kolikor se sociahega podviga tiče —linčanja, k u l i j s k e razmere med plantažnimi in drugimi delavci juga, kažejo dovolj jasno, da bi bilo treba še enega Lincolna in še precej svojevrstnih Yankeejev, preden bi nam jug mogel pokazati zares nov obraz. —Ni prav dolgo tega, ko mi je bilo dodeljeno mlado dekle iz Georgije. Vprašala sem jo, kar tako, kakšnega izvora je.

"Kaj pa misliš?" je dejala zadirno, "jaz sem Američanka . . . v Georgiji smo samo dvojne vrste ljudje: Nigri, Italjani in Poljaki, pa mi Američani."

"To so štiri vrste," sem dejala jaz.

"Ne," je odvrnila, "prve tri štejemo skupaj!"

Z obudo tega "bistrega" koščka informacij o jugu, sem zapustila izložbo "Z vetrom je šlo."

Pod steklom tu in tam so ležali dragoceni originalni rokopisi popularnih ameriških pisateljev, tipkani, pisani z roko, lični in taki, ki bi dobil v zunanji obliki petko, kakor smo rekli v naših šolskih dneh. Ljudje so si ogledovali ta čudesa z veliko zanimivostjo in marsikdo je izrazil presenečenje, ko je videl, kako se "storije" ustvarjajo s črtanjem, spremembo misli, idej in besed.

Ob slednji posamezni razstavi so bili na razpolago raznovrstni cirkularji in buletini knjižnega sveta. Otroci, katerih je bilo mnogo, ker je bil ravno praznik premirja, so nosili pod pazduhami prave butare papirja. Jaz sama sem tu in tam segla po ceniku, buletinu in podobnem ter sem kmalu pričela to in ono odlagati za kaj zanimivejšega.

V dobri uri sem obšla vse založnike in njih izložbe. Ogledala sem si knjigo karikatur socialista Arthurja Younga, to in ono novo socialno delo, religiozno izložbo, knjige o vojni, poezijo, mladinsko literaturo in še mnogo drugega. V avditoriju je bil razstavljen stopnjevalni razvoj pisane besede. Rokopisi na ovčji koži, papirusu, palmovih listih itd. Gutenbergovo sv. pismo, najstarejši časopis, londonska Gazeta iz leta 1666, velikanska korna knjiga pesmi in not, ob kateri sta istočasno z menoj kramljali dve mladi numipevki . . . da sta bili to, sem dognala iz njunega poizkušanja slediti stoletja stari himni, ki je bila na ogromnih listih velluma iz ovčje kože.

Kontrast tej knjižni ogromnosti je bila drobcana, morda polcentimetrska knjižica, ki je krila, če je verjeti listku ob njej, kar celo povest oziroma roman. Shakespearjeva dela so tudi vsa tičala v majceni omarici—čemu je bilo potrebno tratiti čas in kvariti oči s temi absurdno d r o b n i m i proizvodi knjižne umetnosti, je pač uganka tistih časov. Takrat so menda imeli čas za marsikaj, danes se nam mudi, da joj!

Etiopski kotiček je pokazal, da so imeli črni barbari svojo kulturo davno prej, nego je svetu zasvetila mussolinska repatica.—V drugih omarah so ležali razni obredniki, molitveniki, sv. pisma, zvitki pergamenta, ki so obdržali pisano besedo davnih ljudstev do današnjega dne. Nekatere knjige so bile priklenjene na verigo—samostanske knjige brez dvoma, vzlic temu mi je stvar vrinila sarkastično-poredno misel, da knjige v resnici še zmirom vlačijo debele verige za seboj . . . tako kot človeški napredek sploh: trudoma in počasi se dviga k resnično kulturnemu in civiliziranemu cilju, temelj katerega je sicer pod vsem, ali visoko se zgradba človeškega duhovnega podviga v resnici še ni povzpela . . . dokler so med nami misli na mednarodna klanja, dotlej tiči tudi v vsej naši kulturi barbarska pšica strupa.

* * *

Brez dvoma najzanimivejši del razstave je tiskanje knjig in izdelava papirja. Potom aktualnega dela ter s pomočjo velikih ilustracij na stenah dobi vsak obiskovalec popolno sliko procesa produciranja knjige. Papir izdelujoči stroj, menda edini svoje vrste in za razstavo posojen po Franklin Institutu iz Philadelphije, resnično izdeluje pole papirja, katere lahko obiskovalci vzamejo s seboj za spomin. Ne vem, če napravi vse skupaj na mnoge tak vtis, toda v moji glavi so mrgolele številne in raznolike misli medtem, ko sem postajala tam okrog ter gledala, kako si je človeški razum visoko dvignil svojo strojno tehniko — človek se ustavi dobrih pet minut, pokramlja s tiskarjem, razlagateljem ali delavcem ob papirnem stroju in že ima v roki knjigo, ki so jo natiskali, zvezali in položili na kraj za prodajo obiskovalcem; iz stroja zraven je med tem časom iz papirne kaše izšlo gladkolepo čudo belih pol—cel kup v kratkem času. Ali povprečen razum ceni in pojmi ta velikanski napredek naše dobe, našega tehničnega razuma? Vselej, kadarkoli stojim pred stroji naše moderne industrije in tehnike, se vprašam to. In vselej pridem do zaključka, da tega razumevanja in pojmovanja ni. Če bi bil, tedaj bi človek, kot zemljan in kot civilizirano bitje, vse bolj cenil pridobitve svojega razuma . . . sledil bi jim tudi z drugo, miselno stranjo, a v resnici je s to ostal stoletja odzad, to menda razloži še vedno oboroževanje, še mnoge neverjetno zabubane socialne zagonetke našega časa.

Tik pred vhodom v tiskarno sem opazila na prominentnem mestu delo našega rojaka Adamiča — prej sem morala to prezreti. Starejša ženska, članakrica, kakor je sama omenila, o katero sem že v tiskarni izmenjala nekaj mnenj, se je ustavila z menoj ob izložbi in mi začela tolmačiti ter mi toplo priporočala njegova dela.

"Veste," je rekla, "ta človek prihaja iz naroda, o katerem človek skoro ne ve, da obstaja in tako je čitanje nekaterih njegovih knjig tak užitek, kakor če čitate Marco Pola — mislim, čudite se, da je še nekje nekaj, kar nam je skoro docela neznano."

Razume se, da mi je šlo na smeh in ugibala sem ali naj povem, da sama prihajal iz tiste "neznane" deželice, ali bi pustila ženski njen užitek razlage neskaljen. Odločila sem se za slednje, saj šli sva tako in tako vsaka svojo pot od tam. Mene je mikalo, da bi jo na kak način vprašala po imenu, pa znabiti ženska tega ne bi odobravala, tako sva odnesli vsaka prijeten vtis na trenutno srečanje in izmenjanje interesantnih misli s tujim človekom.

Dela starih mojstrov sem si ogledala na poti k govorniškemu programu, enako razstavo vseh podrobnosti, ki jih nudi čitateljem newyorška centralna knjižnica potom številnih podružnic, lastne ogromne zaloge knjig in drugih posebnosti ter takoimenovanih potujočih knjižnic, ki dostvaljajo knjige v mestne predele, kjer ni običajnih podružnic v bližini.

Govorniški program ni bil zame vreden časa, zato sem kmalu odšla. Stara mnogo premleta mnenja o mladinski literaturi najdem kjerkoli drugje, torej sem sklenila posetiti raje večerni govorniški program naslednjega dne. Eden govornikov na tem programu je Louis Adamič in druga precej znana osebnost je bila Ruth Bryan Owen, poslanka Združenih držav na Danskem. Predmet govornikov je bil "Far Places" (daljni kraji) ali približno tako po naše. Vsak govornik je povedal nekaj o svojih izkušnjah, vtisih in pojmovanju ljudstev in dežel, po katerih je hodil. Carleton Beals je povedal precej o Mehiki in zaeno švrknil po tisti, zdaj že deloma pozabljeni epizodi Diego Riverove odklonjene oziroma iztrgane umetnosti v Rockefellerjevem Centru . . . malo čudno je govoriti o Mehiki baš v eni od teh stavb . . . Govornik je dejal, da tista umetnost ni bila zavržena, v Mehiki so ji dali prominenten umetniški prostor, kjer je na ogled narodu ustvaritelja proslulega reljefa.

Od ostalih pol ducata govornikov hočem omeniti samo še Adamiča, dasi so tudi drugi povedali dovolj interesantnih stvari, a predmet njegovega govora se je tikal priseljencev in njih domovine, torej je za nas zanimivejši. Škandal programa je bil, da so prvi govorniki potratili preveč časa, za ostale pa ga potem ni bilo dovolj, da bi mogli pravilno izvesti svoje namišljene govore. To vpliva na vsakega govornika porazno in vplivalo je na Adamiča, ki je brez dvoma računal na daljši čas izvajanja. Vseeno, prijel je nemudoma za svoj priljubljeni predmet, povedal ob kratkem, za kaj se povprečen Američan najbolj briga pri tujih narodih, potem pa udaril na znano struno boljših medsebojnih odnošajev, ki naj bi bili: Američan naj bi se potrudil spoznati pobližje narodne manjšine, katerih priseljence gleda malo drugače kot anglosaške in podobne, in priseljenci naj bi se enako, živo vživeli v ameriški način življenja in mišljenja. To bi neizrečeno koristilo obojim, zakaj Amerika je končno to, v kar se presnuje iz tistih, ki so tu pustili svojo moč, mladost in končno zdravo ameriško generacijo mladih ljudi, ki tvorijo velik odstotek prebivalstva Amerike.

Pisatelj je navedel nekaj prilik, ki so pokazale ponos balkanskega Slovana, ki v resnici noče živeti drugače kakor ob delu svojih rok — tak narod je torej kreativen in ni breme, pač pa ponos in blagostanjenosec vsaki deželi. — Poslušalci so ost kratkega govora zelo čutili in mnogo je bilo mrmranja, precej različnih opazk. Vsekakor pa je bilo med udeleženci obilo njegovih čitateljev in ti so odobravali njegovo stališče. Moje skromno mnenje je bilo, da je bila ta redka prilika književnega sejma baš primeren čas podati slušalcem pestro in bogato sliko književnega napredka venskega naroda — kulturni speh majhnega in zapostav nega narodiča, bi pokazal ž je kot vse drugo, da žilav malih in preziranih narod sti tvori enako važen fakto družbi velikih narodov . . . kazal bi tudi, da imamo za boj še kako drugo kot samo žaško ozadje, po ameriškem zumevanju polprimitivnih B kancev. — Jaz sem že nešte krat prišla do spoznanja, da meričanu se dokaže nekaj le tom golih faktov . . . Pojmo nje njegovo o zunanjem sv je preveč megleno za jasne način razumevanja življenja ven Amerike, ki je bistveno zmirom dežela posebnik prilik demokracije. Američan je v tovem smislu "God's pet", kor je zapisal enkrat neki sa rist, in "božji carkljanček" more pojmiti določno zakaj majo vsi ljudje božje mane p vrati — in ameriške besede jeziku. Rastoče zanimanje šolah za evropske raznotere rodne manjšine bo, upamo, v dočnosti pomagalo k boljše razumevanju v tej smeri. torji spisov o "daljnih kraj igrajo v tem potrebnem kora naprej važno vlogo.

SPITE TRDNO, VZIVAJTE VASO HRANO

TRINER'S ELIXIR OF BITTER WINE

Mnogokrat odpravi neprebavnost in zaprtnico

NAROČITE SI PROSTI VZOREC
Triner's Bitter Wine Co.
544 S. Wells St., Chicago, Ill.
Pošljite mi brezplačni vzorec.
Ime .....
Naslov .....

V vseh lekarnah

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 10. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člane ali nečlane $6.00 za eno letno naročnino. Ker pa člani že plačajo pri assesmentu $1.20 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list predrag za člane S.N.P.J. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Cena listu Prosveta je:

Za Združ. države in Kanado	$6.00	Za Cicero in Chicago je	$7.50
1 tednik in	4.80	1 tednik in	6.30
2 tednika in	3.60	2 tednika in	5.10
3 tednike in	2.40	3 tednike in	3.90
4 tednike in	1.20	4 tednike in	2.70
5 tednikov in	ništ	5 tednikov in	1.50
Za Evropo je			$9.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pismu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne store, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto $.....

1) Ime.....Čl. društva št.....

Naslov .....

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2).....Čl. društva št.....

3).....Čl. društva št.....

4).....Čl. društva št.....

5).....Čl. društva št.....

Mesto .....Država .....

Nov naročnik.....Star naročnik.....

TISKARNA S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugi

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne
Cene zmerne, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTERY
2657-59 SO. LAWNDALE AVENUE
Telefon Rockwell 4904
CHICAGO, ILL.

Tam se dobe na željo tudi vsa ustmena pojasnila